

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Poznaniu

LPO. 410.016.01.2020

Pani Elżbieta Welnitz - Kędra
Wielkopolski Wojewódzki
Inspektor Inspekcji Handlowej
Al. Marcinkowskiego 3
60-967 Poznań

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/20/071 Ochrona ludzi przed szkodliwym wpływem tworzyw sztucznych.

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Wojewódzki Inspektorat Inspekcji Handlowej w Poznaniu; Al. Marcinkowskiego 3, 60-967 Poznań ¹
Kierownik jednostki kontrolowanej	Elżbieta Welnitz - Kędra, Wielkopolski Wojewódzki Inspektor Inspekcji Handlowej ² , od 8 grudnia 2017 r. W okresie objętym kontrolą, od 1 września 2016 r. do 7 grudnia 2017 r. funkcję tę pełnił Sławomir Hinc, Wielkopolski Wojewódzki Inspektor Inspekcji Handlowej.
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Identyfikacja zagrożeń związanych z wpływem tworzyw sztucznych na zdrowie konsumentów. 2. Realizacja zadań dotyczących zapewnienia bezpieczeństwa konsumentów przed negatywnym wpływem tworzyw sztucznych
Okres objęty kontrolą	Lata 2017–2019 z uwzględnieniem dowodów sporządzonych przed i po tym okresie, jeżeli miały one związek z działaniami prowadzonymi w tym okresie.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ³
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Poznaniu
Kontroler	Zbigniew Truszkowski, upoważnienie do kontroli nr LPO/104/2020 z 17 sierpnia 2020 r.

(akta kontroli str.1-2)

II. Ocena ogólna⁴ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA	Wojewódzki Inspektor podejmował w latach 2017-2019 działania służące zapewnieniu jakości handlowej wyrobów i ochronie ludzi przed szkodliwym działaniem ze strony tworzyw sztucznych.
Uzasadnienie oceny ogólnej	WIIH identyfikował zagrożenia związane z wpływem tworzyw sztucznych na zdrowie konsumentów, rzetelnie typując do kontroli podmioty wprowadzające na rynek wyroby z tworzyw sztucznych. Zatwierdzone przez Inspektorat plany i programy uwzględniały wytyczne UOKiK w tym zakresie. W WIIH zaplanowano i zorganizowano współpracę z organami celno-skarbowymi na szczeblu wojewódzkim, w zakresie działań kontrolnych i wymiany informacji, służących realizacji ustawowych zadań. W Inspektoracie prawidłowo realizowano zadania dotyczące zapewnienia bezpieczeństwa konsumentów przed negatywnym wpływem tworzyw sztucznych, wykonując zaplanowaną liczbę kontroli, w trakcie których pobrano zamierzoną liczbę próbek wyrobów z tworzyw sztucznych, w kierunku badań zagrożeń chemicznych.

¹ Dalej: WIIH albo Inspektorat.

² Dalej: Wojewódzki Inspektor.

³ Dz.U. z 2020 r. poz. 1200, dalej: ustawa o NIK

⁴ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

WIIH, po stwierdzeniu zagrożenia chemicznego ze strony wyrobów z tworzyw sztucznych, prawidłowo wszczynał postępowania administracyjne oraz przekazywał ustalenia kontroli wyrobów niespełniających wymagań do UOKiK. W Inspektoracie prawidłowo rozpatrywano skargi, wnioski i informacje od konsumentów dotyczące bezpieczeństwa chemicznego produktów z tworzyw sztucznych. Na prowadzonej przez WIIH liście rzeczoznawców, nie było specjalistów ds. produktów z tworzyw sztucznych, lecz Inspektorat zapewnił konsumentom informację o nich, odsyłając zainteresowanych na swojej stronie internetowej, do listy biegłych sądu okręgowego. Organ Inspekcji Handlowej współpracował z rzecznikami konsumentów i organizacjami pozarządowymi reprezentującymi interesy konsumentów, także w sprawach dotyczących tworzyw sztucznych, głównie w zakresie: pozasądowego rozwiązywania sporów konsumenckich i sądownictwa polubownego oraz wymiany informacji o praktykach rynkowych naruszających prawa konsumentów.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny częściowej⁵ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Identyfikacja zagrożeń związanych w wpływem tworzyw sztucznych na zdrowie konsumentów

Opis stanu faktycznego

1.1. Typowania do kontroli podmiotów wprowadzających na rynek produkty i wyroby z tworzyw sztucznych, dokonywano w Inspektoracie w oparciu o analizę ryzyka, określonego stopniem prawdopodobieństwa wystąpienia w określonych obszarach naruszeń przepisów prawa i powstania niezgodności, oraz wystąpienia skutków tych naruszeń. Czynności typowania ww. podmiotów do kontroli były poprzedzone: analizą wcześniejszych ustaleń kontroli (wyniki badań, wydane decyzje, zalecenia), analizą dokumentacji z innych organów (np. z pozostałych wojewódzkich inspektoratów inspekcji handlowej lub organów inspekcji sanitarnej), które wykazywały podmioty wprowadzające wyroby niezgodne z wymaganiami, analizą skarg, informacji od konsumentów, i wniosków o mediację, w których podnoszono kwestie niezgodności wyrobów z danymi wymaganiami, oceną wpływu nieprawidłowości na bezpieczeństwo konsumentów i interes kraju, oraz oceną skali zagrożenia – grupy docelowe odbiorców wyrobów, popularność wyrobów czy ich sezonowość. Ponadto przy typowaniu do kontroli podmiotów wprowadzających na rynek produkty i wyroby z tworzyw sztucznych, weryfikowano informacje o nich w zakresie: rodzaju i miejsca prowadzonej działalności, oferty, odbiorców towarów lub usług oraz wpływu ewentualnych zagrożeń związanych z oferowanymi produktami i usługami na bezpieczeństwo klientów.

(akta kontroli str. 25-30)

WIIH w swoich kontrolach uwzględniał ryzyka, które Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (dalej: Prezes UOKiK) określał w kierunkach działania Inspekcji Handlowej i okresowych planach kontroli. Ryzyka te definiowano na podstawie wyników analiz: skarg i zgłoszeń konsumentów, unijnych systemów wymiany informacji o zagrożeniach (RAPEX i ICSMS⁶), priorytetów programów

⁵ Oceny częściowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena częściowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

⁶ ICSMS – Information and Communication System for Market Surveillance (system informacyjno-komunikacyjny do celów nadzoru rynku; system zarządzany przez KE, służący do wymiany informacji pomiędzy państwami członkowskimi Unii Europejskiej a KE w zakresie działań organów nadzoru rynku wobec wyrobów niebezpiecznych podlegających unijnemu systemowi nadzoru rynku).

organów nadzoru rynku innych państw członkowskich oraz wniosków wynikających z udziału Inspekcji Handlowej w międzynarodowych projektach współfinansowanych przez Komisję Europejską oraz informacji o wypadkach konsumenckich.

W kontrolach własnych i interwencyjnych WIIH uwzględniał także ryzyka związane z wagą niezgodności ujawnionych przez Inspekcję Handlową, powszechnością występowania danego wyrobu, w tym aktualnymi upodobaniami konsumentów i powszechnością podaży, docelową grupą odbiorców, dostępnością wyrobów, które mogą być objęte zakresem kontroli i liczbą partii wyrobów, które mogą być poddane ocenie. Źródłem wiedzy o potencjalnych ryzykach były także wyniki i wnioski z badań specjalistycznych laboratoriów współpracujących z Inspekcją Handlową. W związku z nowelizacją ustawy o swobodzie działalności gospodarczej⁷, począwszy od II kwartału 2017 r. ustalanie kwartalnych planów pracy poprzedzane było analizą prawdopodobieństwa naruszenia prawa przez przedsiębiorców w ramach wykonywania działalności gospodarczej.

(akta kontroli str. 38-43, 44-65, 221-227)

Funkcjonująca w Inspektoracie kontrola zarządcza⁸ uwzględniała analizę ryzyka zmierzającą do określenia prawdopodobieństwa wystąpienia danego ryzyka i możliwych jego skutków oraz metody reakcji na zdefiniowane ryzyka.

W ramach procesu analizy ryzyka, Inspektorat nie zasięgał informacji u wojewódzkich konsultantów w dziedzinie alergologii i toksykologii o zdarzeniach wskazujących na możliwość negatywnego wpływu tworzyw sztucznych na zdrowie pacjentów. Wojewódzki Inspektor wyjaśnił, że ocenę wyrobu i jego niekorzystnego działania wykonywano w oparciu o wymagania określone w przepisach prawnych lub w dokumentach normalizacyjnych.

(akta kontroli str.121-263)

1.2. Planowanie działalności kontrolnej Inspekcji Handlowej, zgodnie z art. 9 ust. 3 i 4 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o Inspekcji Handlowej⁹ polegało na ustaleniu przez Prezesa UOKiK kierunków działania Inspekcji Handlowej i planu kontroli Inspekcji Handlowej oraz przez Wojewódzkiego Inspektora planów pracy WIIH. Plany pracy kontrolnej WIIH sporządzane na kolejne kwartały roku składały się z trzech części: kontrole planowe, kontrole własne i kontrole interwencyjne. Plany te, zawierające kontrole wyrobów z tworzyw sztucznych (pod kątem zagrożenia chemicznego), uwzględniały wytyczne i wskazania UOKiK w tym zakresie. W latach 2017-2019 Wojewoda Wielkopolski nie formułował potrzeb w przedmiocie planów kontroli, w tym kontroli wyrobów z tworzyw sztucznych

(akta kontroli str. 265-541)

1.3. W badanym okresie w WIIH opracowano 42 programy kontroli własnych, odpowiednio: 2, 22 i 18. Dwa z nich¹⁰, sporządzone w 2018 r., na potrzeby kontroli interwencyjnych, obejmowały swoim zakresem przedmiotowym wyroby z tworzyw sztucznych, które mogłyby stanowić zagrożenie dla bezpieczeństwa konsumentów. Wojewódzki Inspektor wyjaśnił, że niewielka liczba programów kontroli w ww. zakresie wynikała z uwzględnienia tych problemów w kontrolach zaplanowanych przez Prezesa UOKiK oraz niewielkiej ilości sygnałów z rynku dotyczących

⁷ Ustawa z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz.U. z 2017 r. poz. 2168 ze zm.).

⁸ Na podstawie Regulaminu kontroli zarządczej w WIIH stanowiącego załącznik do zarządzenia nr 16/2010 Wojewódzkiego Inspektora z dnia 20 grudnia 2010 r. oraz Procedury kontroli zarządczej stanowiącej załącznik nr 1 do zarządzenia nr 1/2019 Wojewódzkiego Inspektora z dnia 4 stycznia 2019 r. w sprawie systemu kontroli zarządczej w WIIH i Polityki i zasad zarządzania ryzykiem w WIIH stanowiącej załącznik nr 2 do ww. zarządzenia.

⁹ Dalej: ustawa o inspekcji handlowej (Dz.U. z 2019 r. poz. 1668 ze zm.).

¹⁰ BN.8311.2.2018 i BN.8311.2.2018

niekorzystnego wpływu wyrobów z tworzyw sztucznych (łącznie 11 spraw w latach 2017-2019).

(akta kontroli str. 98-104)

1.4. W badanym okresie obowiązywało porozumienie między Dyrektorem Izby Celnej w Poznaniu i Wojewódzkim Inspektorem w sprawie współdziałania organów celnych i inspekcji handlowej z dnia 3 czerwca 2011 r.¹¹ oraz porozumienie zawarte w dniu 18 grudnia 2017 r. pomiędzy Dyrektorem Izby Administracji Skarbowej w Poznaniu i Wojewódzkim Inspektorem w sprawie współpracy. Strony ww. porozumień w zakresie swojej właściwości rzeczowej, w celu ochrony bezpieczeństwa, zdrowia i ochrony środowiska w zakresie obrotu towarami, które na mocy przepisów krajowych, przepisów wspólnotowych lub umów międzynarodowych podlegały zakazom lub ograniczeniom, zobowiązały się do:

- współpracy w zakresie realizowanych działań kontrolnych (określonych w przepisach kompetencyjnych stron),
- wymiany informacji służących realizacji ustawowych zadań w formie:
 - a) udostępniania na zasadzie wzajemności, informacji z prowadzonych rejestrów, ewidencji, baz danych, w sposób zapewniający poufność, integralność i bezpieczeństwo przekazywanych danych (z zastrzeżeniem ograniczeń wynikających z przepisów prawa),
 - b) przekazywania sobie „z urzędu”, informacji pozyskanych w trakcie realizacji ustawowych zadań, które mogły stanowić bezpośrednią przesłankę do podjęcia czynności kontroli przez drugą stronę porozumienia.
- przeprowadzania wzajemnych szkoleń i wymiany doświadczeń poprzez: umożliwienie uczestnictwa w organizowanych szkoleniach wewnętrznych dotyczących tematyki przydatnej w realizacji zadań każdej ze stron, organizowanie i przeprowadzanie akcji informacyjnych dotyczących nadzoru rynku, skierowanych do konsumentów i przedsiębiorców oraz udziału w przedsięwzięciach inicjowanych przez przedsiębiorców lub organizacje konsumenckie.

Jednym z wymiernych efektów współpracy organów nadzoru rynku z organami celno-skarbowymi było formułowanie na wnioski urzędów celnych, opinii, w sprawie spełniania przez produkt wymagań dotyczących bezpieczeństwa oraz opinii w sprawie spełniania przez wyrób określonych wymagań. W badanym okresie WIH wydał 619 takich opinii, w tym 10 dotyczących zabawek z tworzyw sztucznych. W żadnym wniosku organów celno-skarbowych o wydanie opinii nie wskazano możliwości powstania zagrożenia wynikającego z tworzyw sztucznych zastosowanych do wytworzenia określonego produktu. W ramach współpracy z Wielkopolskim Urzędem Celno-Skarbowym pracownicy Inspektoratu udzielali konsultacji telefonicznych funkcjonariuszom celno-skarbowym oraz uzgadniali sposoby dokumentowania niezgodności wyrobów podlegających odprawie celnej.

(akta kontroli str. 551, 588-636)

Rezultatem tej współpracy w zakresie kontroli wyrobów z tworzyw sztucznych było przygotowanie Inspektoratu i osiągnięcie przez niego stanu gotowości do udziału we wspólnej akcji kontrolnej Krajowej Administracji Skarbowej (dalej: KAS), UOKiK i Inspekcji Handlowej w ramach współpracy z państwami Grupy Wyszehradzkiej zaplanowanej na wrzesień i październik 2017 r., pn. „Zabawki powinny być bezpieczne”. Wśród zaplanowanych działań kontrolnych były badania laboratoryjne

¹¹ Wraz z aneksem do tego porozumienia z dnia 22 grudnia 2014 r.

próbek, w zakresie wymagań REACH¹² dla ftalanów. W związku z brakiem zgłoszeń odpraw celnych takich wyrobów na terenie Wielkopolski, WIIH nie dokonał poboru próbek zabawek pod kątem zawartości niedozwolonych substancji i związków.

W dniu 21 lutego 2018 r. w oparciu o treść ww. porozumienia pracownicy WIIH i Izby Administracji Skarbowej uczestniczyli w spotkaniu roboczym, na którym omawiano formy współpracy dotyczące zleconych i zaplanowanych na 2018 r. działań kontrolnych z zakresu nadzoru rynku oraz planów przeprowadzenia wzajemnych szkoleń.

Ponadto w 2019 r. pracownicy WIIH, wraz z funkcjonariuszami KAS, brali udział w szkoleniu z zakresu wymagań dla zabawek, obejmującym również problemy ich bezpieczeństwa chemicznego. W trakcie spotkania omówiono praktyczne aspekty współpracy, w tym prawidłowe sposoby utrwalania niezgodności, wzory przekazywanej dokumentacji i sposoby formułowania wniosków, w celu optymalizacji procesu wydawania opinii w sprawie spełniania wymagań przez dany wyrób.

(akta kontroli str. 581-583, 637)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

Typując podmioty do kontroli, Inspektorat przeprowadzał analizę ryzyka, biorąc także pod uwagę skargi i wnioski konsumentów. Plany pracy obejmujące kontrole wyrobów z tworzyw sztucznych (pod kątem zagrożenia chemicznego) zatwierdzone przez WIIH uwzględniały wytyczne i wskazania UOKiK. Opracowane przez Inspektorat programy kontroli uwzględniały kontrole wyrobów z tworzyw sztucznych pod kątem ich bezpieczeństwa chemicznego. W WIIH podjęto współpracę z organami celno-skarbowymi, na podstawie zawartych w tym zakresie porozumień.

OBSZAR

2. Realizacja zadań dotyczących zapewnienia bezpieczeństwa konsumentów przed negatywnym wpływem tworzyw sztucznych

Opis stanu
faktycznego

2.1. W latach 2017-2019 w WIIH zaplanowano odpowiednio: 1192, 1215 i 1157 kontroli. Zrealizowano zaś odpowiednio: 1301, 1308 i 1289 kontroli. Łącznie, w badanym okresie, zaplanowano przeprowadzenie 3564 kontroli; wykonano 3898. Wśród zaplanowanych i zrealizowanych w tym okresie kontroli, 111 stanowiły kontrole wyrobów z tworzyw sztucznych w zakresie ich niekorzystnego wpływu na konsumentów, z czego: 92, to kontrole zaplanowane przez UOKiK do realizacji przez Inspektorat, dwie, to kontrole własne i 17 kontroli interwencyjnych. Udział kontroli własnych i interwencyjnych Inspektoratu stanowił 17% wszystkich kontroli w tym zakresie. Wojewódzki Inspektor wyjaśnił, że w badanym okresie nie planowano kontroli, dedykowanych tylko i wyłącznie wyrobom z tworzyw sztucznych, w zakresie ich niekorzystnego wpływu na zdrowie konsumenta. Natomiast problematyka ta była badana, w ramach planowanych kontroli wyrobów z tworzyw sztucznych, które swoim zakresem obejmowały wiele grup produktów (np. zabawki), podczas których badano zarówno wyroby z tworzyw sztucznych, jak i produkty wykonane z innych surowców, także w zakresie innych zagrożeń (chemicznych na zawartość

¹² Rozporządzenie (WE) Nr 1907/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 grudnia 2006 r. w sprawie rejestracji, oceny, udzielania zezwoleń i stosowanych ograniczeń w zakresie chemikaliów (REACH) i utworzenia Europejskiej Agencji Chemikaliów, zmieniające dyrektywę 1999/45/WE oraz uchylające rozporządzenie Rady (EWG) nr 793/93 i rozporządzenie Komisji (WE) nr 1488/94, jak również dyrektywę Rady 76/769/EWG i dyrektywy Komisji 91/155/EWG, 93/67/EWG, 93/105/WE i 2000/21/WE. Dz.U. L 396, 30.12.2006, p.1.

niedozwolonych substancji czy związków i fizycznych np. na dostępność małych elementów).

(akta kontroli str. 34-35, 642-643)

2.2. W badanym okresie, w planach kontroli wyrobów z tworzyw sztucznych założono pobranie 73 próbek (odpowiednio: 26, 21 i 26). Realizując zadania kontrolne, pobrano w tym czasie do badań 82 próbki (odpowiednio: 32, 22 i 28). Wojewódzki Inspektor wyjaśnił, że zwiększona ilość pobrań materiałów do badań wynikała z kontroli w ramach dodatkowego programu kontroli zabawek oraz kontroli przeprowadzonych w oparciu o informacje z rynku.

Wyroby z tworzyw sztucznych badano pod kątem zawartości w nich: BIT (1,2 – benzoizotiazol-3(2H)-onu), formaldehydu, estrów kwasu ftalowego¹³, kadmu, ołowiu, niklu, organicznych związków niebezpiecznych, substancji zapachowych (alergie), środków opóźniających palenie (TCPP, TCEP, TDCP)¹⁴, wielopierścieniowych węglowodorów aromatycznych (WWA) i amin aromatycznych¹⁵ oraz pod kątem migracji pierwiastków¹⁶. Spośród zbadanych 82 próbek wyrobów, zakwestionowano 23, tj. 28 % wszystkich próbek poddanych badaniom.

Analiza dokumentacji zbadanych wyrobów¹⁷ wykazała, że średni czas oczekiwania na wyniki badań laboratoryjnych wynosił 59 dni (od dnia pobrania próbki do badań do dnia otrzymania sprawozdania z badań laboratoryjnych). Średni czas oczekiwania na wyniki badań w przypadku trzech najkrótszych i trzech najdłuższych terminów, wynosił 78 dni¹⁸. W przypadku trzech spraw z najdłuższym terminem oczekiwania na wyniki badań, czas oczekiwania na te wyniki nie doprowadził do sytuacji, w której niemożliwe było wycofanie produktów z rynku, gdyż wyniki tych badań potwierdziły zgodność próbek z wymaganiami określonymi w rozporządzeniu Ministra Rozwoju i Finansów z dnia 20 października 2016 r. w sprawie wymagań dla zabawek¹⁹.

WIIH wykonując kontrole wyrobów z tworzyw sztucznych korzystał z usług laboratoriów UOKiK w Łodzi²⁰ i Lublinie²¹ (przekazano do badań odpowiednio 74 i dwie próbki). Tylko w jednym przypadku, w 2017 r., Inspektorat uczestnicząc w międzynarodowym projekcie Joint Action 2015 on Toys²² finansowanym przez Komisję Europejską, skierował do badań w akredytowanym włoskim laboratorium Istituto Italiano Sicurezza dei Giocattoli, sześć próbek²³.

¹³ Ftalan bis (2 - etyloheksylu) (DEHP), ftalan dibutyli (DBP), ftalan benzylu butylu (BBP), ftalan diizonyli (DINP), ftalan diizodecylu (DIDP), ftalan di-n-oktylu (DNOP), ftalan diizobutyli (DIBP).

¹⁴ Parametr badany w zabawkach niejednorodnych pod względem zastosowanych materiałów, np. części z tworzyw sztucznych i materiały włókiennicze.

¹⁵ Parametr badany w zabawkach zawierających wiele elementów, w tym elementy pokryte farbami.

¹⁶ Badania wykonywano w oparciu o wymagania określone w: rozporządzeniu (WE) nr 1907/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 grudnia 2006 r. (REACH) – załącznik XVII (Dz. U. UE L 396 z 30.12.2006 r. z późn. zm.), dyrektywie Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/48/WE z dnia 18 czerwca 2009 r., w sprawie bezpieczeństwa zabawek (Dz. U. UE L z dnia 30 czerwca 2009 r.), rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) NR 1272/2008 z dnia 16 grudnia 2008 r. w sprawie klasyfikacji, oznakowania i pakowania substancji i mieszanin, zmieniające i uchylające dyrektywy 67/548/EWG i 1999/45/WE oraz zmieniające rozporządzenie (WE) nr 1907/2006, normie PN EN 71 Bezpieczeństwo zabawek.

¹⁷ Losowo dobrana próba 20 przebadanych wyrobów.

¹⁸ Sześć celowo dobranych przykładów – najkrótszy (trzy przykłady) i najdłuższy (trzy przykłady) czas analiz. Trzy najkrótsze terminy (20, 27, 29 dni w laboratoriach polskich) i trzy najdłuższe terminy (158, 158 i 151 dni w laboratorium włoskim Istituto Italiano Sicurezza dei Giocattoli) oczekiwania na badanie.

¹⁹ Dz.U. z 2019 r. poz. 1816

²⁰ Zakres akredytacji – głównie badania właściwości chemicznych zabawek, artykułów pielęgnacyjnych, tekstyliów, tkanin, dzianin, odzieży, skór, wyrobów z tworzyw sztucznych, mechanicznych tekstyliów, tkanin, dzianin, fizycznych tekstyliów, skór, odzieży, chemikaliów, kosmetyków, wyrobów chemicznych.

²¹ Zakres akredytacji – badania głównie właściwości mechanicznych, fizycznych, akustycznych, metalograficznych chemicznych, ogniowych – zabawki, artykuły dla dzieci.

²² W tym projekcie WIIH prowadził kontrole zabawek, w tym pod kątem zagrożeń chemicznych wynikających z zastosowanych tworzyw sztucznych. Projekt koordynowany był przez międzynarodową organizację PROSAFE (Product Safety Enforcement Forum of Europe – Europejskie Forum Egzekwowania Bezpieczeństwa Produktów <http://www.prosafe.org/>).

²³ Patrz przypis 18

(akta kontroli str. 675-680, 643-645, 651-654)

2.3. W latach 2017-2019 Wojewódzki Inspektor nie wydawał w drodze decyzji zarządzeń pokontrolnych w zakresie wyrobów produktów z tworzyw sztucznych stwarzających zagrożenie chemiczne.

(akta kontroli str. 647)

2.4. W latach 2017-2019 WIIH ujawnił niedozwolone substancje lub związki w 23 próbkach wyrobów z tworzyw sztucznych. W 15 przypadkach uzasadnionych przez okoliczności Wojewódzki Inspektor wydał decyzję administracyjną zakazującą dalszego przekazywania kwestionowanego wyrobu²⁴; w pozostałych przypadkach nie stwierdzono wyrobu w zasobach kontrolowanego podmiotu.

(akta kontroli str. 648, 687-967)

2.5. WIIH wykonywał obowiązek wynikający z art. 59 ust. 3 pkt 1 ustawy o systemach oceny zgodności, przekazując do UOKiK, na podstawie wytycznych Prezesa UOKiK²⁵ zestawienia liczbowe i opisowe z danymi o przeprowadzonych przez Inspektorat kontrolach w terminach wskazanych w tych wytycznych.

Akta sprawy wyrobów niespełniających wymagań²⁶, także tych, w stosunku do których wydano decyzje administracyjne zakazujące ich udostępniania, Inspektorat przekazywał do UOKiK²⁷, w celu wszczęcia postępowania administracyjnego w ramach systemu nadzoru rynku.

W latach 2017-2019 do Prezesa UOKiK Inspektorat przekazał 17 takich spraw, które dotyczyły wprowadzenia do obrotu lub oddanych do użytku 18 wyrobów niezgodnych z wymaganiami w zakresie zagrożenia wynikającego z zawartości niedozwolonych substancji lub związków chemicznych (odpowiednio: osiem akt spraw obejmujących osiem wyrobów, trzy akta spraw obejmujące cztery wyroby i sześć akt spraw obejmujących sześć wyrobów).

Wojewódzki Inspektor wyjaśnił, że w kontrolach w zakresie zagrożenia chemicznego od produktów z tworzyw sztucznych, zastosowanie przepisów ustawy o Inspekcji Handlowej lub przepisów ustawy o systemach oceny zgodności, uzależnione było od przedmiotu kontroli. Przepisy określające wymagania dla konkretnego wyrobu wskazywały na zastosowanie określonego trybu kontroli. Przepisy ustawy o systemach oceny zgodności²⁸ stosowano m.in. do zabawek, wyrobów pirotechnicznych, materiałów wybuchowych przeznaczonych do użytku cywilnego i prostych zbiorników ciśnieniowych. Przepisy ustawy z dnia 30 sierpnia 2002 r. o systemie oceny zgodności²⁹ stosowano m.in. do: sprzętu elektrycznego i elektronicznego w zakresie ograniczenia stosowania niektórych substancji niebezpiecznych. Przepisy ustawy o inspekcji handlowej stosowano m.in. do: artykułów gospodarstwa domowego, części samochodowych, wyrobów włókienniczych, opon, substancji chemicznych i ich mieszanin.

(akta kontroli str. 649-650, 968-969)

2.6. WIIH prawidłowo rozpatrywał skargi, wnioski i informacje od konsumentów dotyczące bezpieczeństwa chemicznego produktów z tworzyw sztucznych. W

²⁴ Na podstawie art. 75 ust. 1 ustawy z dnia 13 kwietnia 2016 r. o systemach oceny zgodności i nadzoru rynku. Dz.U. z 2019 r. poz. 544 ze zm. (dalej: ustawa o systemach oceny zgodności).

²⁵ Wytyczne w zakresie planowania działalności kontrolnej i sprawozdawczości z działalności Inspekcji Handlowej przekazane do stosowania przekazane przez Prezesa UOKiK w dniu 27 września 2017 r. Znak: DIH-074-22(5)10/MB.

²⁶ Należy przez to rozumieć wymagania, o których mowa w bezpośrednio stosowanym unijnym prawodawstwie harmonizacyjnym lub w przepisach wdrażających unijne prawodawstwo harmonizacyjne. (Art. 4 pkt. 28 ustawy o systemach oceny zgodności).

²⁷ Na podstawie art. 75 ust. 3 oraz art. 75 ust. 4 pkt. 1 ustawy o systemach oceny zgodności.

²⁸ Art. 132 ust.1 tej ustawy.

²⁹ Art. 1 ust. 1a tej ustawy (Dz.U. z 2019 r. poz. 155).

okresie objętym kontrolą do WIIH wpłynęło od konsumentów, innych organów i podmiotów 849 informacji o nieprawidłowościach. Tylko 11 z nich dotyczyło niekorzystnego wpływu tworzyw sztucznych, z których wytworzono dany wyrób. Wszystkie sprawy z tego zakresu poddano badaniu poprzez: wykonanie ośmiu kontroli (w pięciu z nich pobrano próbki wyrobów do badań laboratoryjnych, które w każdym przypadku wykazały zgodność wyrobu z wymaganiami; w trzech przypadkach nie ujawniono wyrobu w miejscu kontroli), przekazanie jednej sprawy do innego organu, ze względu na jego kompetencje, przeprowadzenie w innej sprawie rozeznania w zakresie dostępności wyrobu (wobec braku wyrobu w ofercie wskazanego podmiotu gospodarczego, nie podjęto kontroli, udzielając jednocześnie odpowiedzi przekazującemu informację), skierowanie prośby do nadawcy informacji o jej uzupełnienie, które pozwoli na podjęcie czynności kontrolnych (nie otrzymano odpowiedzi).

(akta kontroli str. 970-971, 986-1004)

W latach 2017-2019, do Inspektoratu nie wpłynęła żadna petycja, w zakresie ochrony konsumentów przed szkodliwym działaniem ze strony tworzyw sztucznych.

W tym samym okresie do WIIH wpłynęły trzy skargi³⁰; po jednej w każdym roku. Żadna z nich nie obejmowała swym zakresem spraw związanych z kontrolą wyrobów z tworzyw sztucznych, mogących stanowić zagrożenie dla konsumenta. Wszystkie skargi zostały przekazane do Prezesa UOKiK, który je rozpatrzył i uznał za bezzasadne.

Także wśród 1313 wniosków o wszczęcie postępowania w sprawie pozasądowego rozwiązywania sporów konsumenckich³¹, które wpłynęły do Inspektoratu w latach 2017-2019 (odpowiednio: 452, 437 i 424), nie odnotowano spraw z zakresu zagrożeń wynikających ze stosowania w wyrobach tworzyw sztucznych. Również w Stałym Sądzie Polubownym w Poznaniu i jego Ośrodkach Zamiejscowych w Kaliszu, Koninie, Pile i Lesznie w latach 2017-2019 nie przeprowadzano rozpraw, których przedmiotem były wyroby z tworzyw sztucznych stwarzające zagrożenie dla konsumentów lub środowiska.

(akta kontroli str. 971-972, 1005-1008)

2.7. W badanym okresie, spośród zwierzchnich organów kontroli³², tylko Wojewoda Wielkopolski przeprowadził w Inspektoracie dwie kontrole³³. Żadna z nich nie odnosiła się do obszaru bezpieczeństwa chemicznego produktów z tworzyw sztucznych.

(akta kontroli str. 972)

2.8 W latach 2017-2019, na liście rzeczoznawców WIIH znajdowały się odpowiednio: 47, 45 i 44 osoby. Żaden z nich nie posiadał specjalności w zakresie wydawania opinii dla tworzyw sztucznych, opakowalnictwa lub przetwórstwa tworzyw sztucznych. W tym okresie do Inspektoratu wpłynęły trzy wnioski o wpisanie kandydatów na listę rzeczoznawców. Po weryfikacji tych wniosków, na

³⁰ W rozumieniu art. 227 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego (Dz.U. z 2020 r. poz. 256).

³¹ Na podstawie art. 36 ust. 1 ustawy o inspekcji handlowej.

³² Prezes UOKiK i Wojewoda Wielkopolski

³³ Kontrola KN-X.1611.4.2017.7: Przedmiot kontroli stanowiła m.in. ocena wykonania zadań wynikających z ustaw i innych aktów prawnych (realizacja podstawowych zadań związanych z kontrolą produktów w rozumieniu ustawy z dnia 12 grudnia 2003 r. o ogólnym bezpieczeństwie produktów w zakresie spełniania ogólnych wymagań dotyczących bezpieczeństwa oraz kontrola produktów znajdujących się w obrocie handlowym lub przeznaczonych do wprowadzenia do takiego obrotu). Kontrola KN-X.1611.8.2018.7: Ocena przygotowania WIIH do wdrożenia rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych).

ww. listę dokonano wpisu trzech osób³⁴. Wojewódzki Inspektor wyjaśnił, że prowadzona przez niego lista służyła m.in.: ułatwianiu dostępu do specjalistów, którzy wydawali rzetelne i bezstronne opinie pomocne w rozstrzyganiu sporów pomiędzy konsumentami a przedsiębiorcami. Dodała, że z pomocy rzeczoznawców korzystali konsumenci i przedsiębiorcy. Wpis na listę rzeczoznawców następował zawsze na wniosek rzeczoznawcy. Wojewódzki Inspektor wyjaśnił, że rodzaje specjalności rzeczoznawców umieszczanych na liście były determinowane potrzebami konsumentów i do tej pory nie było presji ze strony rynku na opinie rzeczoznawcy w zakresie wiedzy o produktach z tworzyw sztucznych i powstających z nich zagrożeń chemicznych. Wskazała przy tym, że konsumenci najczęściej zgłaszają problemy z zakresu reklamacji obuwia, odzieży, optyki i sprzętu elektronicznego, stąd Inspektorat chcąc sprostać potrzebom konsumentów w tym zakresie, w 2019 roku zwracał się do Izby Rzemieślniczych, Stowarzyszeń Rzeczoznawców i Biegłych Sądowych oraz Związku Rzemiosła Polskiego z ofertą współpracy w celu pozyskania rzeczoznawców w ww. dziedzinach. Zastępca Wojewódzkiego Inspektora wyjaśniła, że pomimo braku na liście specjalności z zakresu produktów z tworzyw sztucznych i zagrożeń chemicznych z nich płynących, na stronie internetowej WIIH, znajdują się odesłania m.in. do listy biegłych sądowych przy Prezesie Sądu Okręgowego w Poznaniu, na której ujęto specjalistów z zakresu tworzyw sztucznych.

(akta kontroli str. 985, 1009-1017, 1018-1021, 1023)

2.9. W badanym okresie współpraca z rzecznikami konsumentów polegała głównie na konsultacjach dotyczących pozasądowego rozwiązywania sporów konsumenckich i postępowaniem przed Stałym Sądem Polubownym. W żadnej z ww. form rozstrzygania sporów konsumenckich nie odnotowano spraw związanych z zagrożeniami chemicznymi od wyrobów z tworzyw sztucznych. Szczegółowo, dane w tym zakresie opisano w pkt. 2.6 tego wystąpienia. W czerwcu 2019 r. w Urzędzie Miasta Poznania, odbyło się szkolenie pt. „Dochodzenie roszczeń konsumenckich w postępowaniu pozasądowym”, w którym udział wzięli przedstawiciele podmiotów uczestniczących w systemie pozasądowego rozwiązywania sporów konsumenckich, w tym Przewodnicząca Stałego Sądu Polubownego przy WIIH oraz rzecznicy konsumentów z terenu Wielkopolski.

W latach 2018-2019 we współpracy z UOKiK, Wojewodą Wielkopolskim, Kuratorium Oświaty, powiatami województwa wielkopolskiego i mediami – Głos Wielkopolski, Radio Eska, WIIH prowadził na festynach, w szkołach i przedszkolach akcję pod hasłem „Rodzicu dbaj o bezpieczeństwo swoich dzieci”, w ramach której informowano o zagrożeniach chemicznych w zabawkach, w tym o zagrożeniach związanych z zawartymi w nich ftalanami, kolportując ulotki tematyczne w zakresie bezpieczeństwa zabawek.

(akta kontroli str.1021, 1025-1079)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

WIIH zrealizował plany pracy i programy kontroli dotyczące wyrobów z tworzyw sztucznych pod kątem ich bezpieczeństwa chemicznego oraz zaplanowany pobór próbek wyrobów z tworzyw sztucznych w kierunku badań ww. zagrożeń. Po stwierdzeniu zagrożenia chemicznego ze strony produktów z tworzyw sztucznych, Inspektorat wydawał, zgodnie z przepisami, decyzje administracyjne zakazujące dalszego przekazywania kwestionowanego wyrobu. W przypadku stwierdzenia, w

³⁴ Dokonano wpisu rzeczoznawców w następujących specjalnościach: technika motoryzacyjna, elektroenergetyka-elektrotechnika, elektroenergetyka- BHP.

oparciu o wyniki badań laboratoryjnych, przekroczenia dozwolonej ilości tworzyw sztucznych, WIIH przekazywał akta kontroli do UOKiK, w celu wszczęcia przez Prezesa UOKiK postępowania administracyjnego. Inspektorat prawidłowo rozpatrywał skargi i wnioski dotyczące bezpieczeństwa chemicznego produktów z tworzyw sztucznych. Prowadzona przez WIIH lista rzeczoznawców, nie zawierała specjalistów ds. produktów z tworzyw sztucznych, lecz Inspektorat zapewnił konsumentom informację o nich, odsyłając zainteresowanych na swojej stronie internetowej, do listy biegłych sądu okręgowego. W ramach współpracy z rzecznikami konsumentów WIIH podejmował współpracę, głównie w sprawach pozasądowego rozwiązywania sporów konsumenckich i sądownictwa polubownego i wymiany informacji o praktykach rynkowych naruszających prawa konsumentów.

IV. Pozostałe informacje i pouczenia

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

W związku z niestwierdzeniem nieprawidłowości w zakresie skontrolowanej działalności Instytutu, Najwyższa Izba Kontroli nie formułuje uwag i wniosków.

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Poznaniu.

Poznań, 12 października 2020 r.

Kontroler
Zbigniew Truszkowski
specjalista kontroli państwowej

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Poznaniu
Dyrektor
z up. Grzegorz Malesiński
p.o. Wicedyrektora

.....
podpis

.....
podpis